

uit de literatuur

PERS

ALFONSO NIETO :
LA EMPRESA PERIODISTICA EN ESPANA.
EUNSA, Pamplona, 1973, 265 p.

Dit boekdeel is het zesde van een reeks handboeken over Informatiewetenschappen. De universiteit van Navarra heeft daarnaast ook een serie werkschriften over de Informatiewetenschappen waarbij deze handboeken als naslagwerk en vooral als verruimende documentatie een bijna noodzakelijke aanvulling zijn.

Het werk is zeker voor de plaatselijke gemeenschappen en studiegroepen een waardevol informatief en documentaristisch werkinstrument omdat het heel wat ongekende horizons opent en blijk geeft van ernstig spuurwerk. De tabellen die de systematische uiteenzetting illustreren staan borg voor de kritische reflecties van het werk. De auteur schenkt aandacht aan een drievoudig aspect van de informatie-onderneming : het technische, het juridische en het economische, waardoor het werk een zekere gids wordt, tevens geruggesteund door een disciplinaire veelzijdigheid die tot dan toe weinig gebruikelijk was.

Het voornaamste kenmerk van het werk is wel de zorg om een methodologie uit te werken die als vertrekpunt kan dienen voor verdere studies op dit vlak. Een gedetailleerd onderzoek bij de verschillende ondernemingen met de nodige kritische kanttekeningen en talrijke vraaggesprekken vormt dan ook de basis van deze publikatie, die zeker als pionierswerk mag aanzien worden. In het werk wordt ook gewezen op het feit dat de economische analyse niet mag verward worden met de opzet van de dagbladdirecteurs, zodanig dat de lezer zelf zijn conclusies kan trekken, wat aan de wetenschappelijke waarde van het werk ten goede komt. De studie begint met een beschrijving van de juridische aspecten. Spanje heeft 72 private kranten en 42 van staatswege gepatroneerd. In de privaatchondernemingen doet zich een concentratie voor te wijten aan economische uitzuivering van de privaatchbedrijven. De staatchondernemingen vertegenwoordigen 37% van de totaaluitgaven en hebben een verspreiding van 26% van de totale afzet van het land.

Wat betreft de structuur van de verschillende ondernemingen moet van in het begin aangestipt worden dat de verschillende gegevens zeer moeilijk te verkrijgen waren,

vermits het krantenbedrijf vooral gezien werd als een verstandelijke aangelegenheid. Vandaar ook dat de economische cijfers weinig betrouwbaar zijn. De oplagecijfers zijn dan ook nog voor veel discussie vatbaar. De politieke strekking, de censuur en de schaarse subsidiëring belemmeren de uitbouw van de redacties die vooral van de publiciteit en de reclame moeten leven. De stijgende papierkosten (tussen 1960 en 1970 verviervoudigd), de slechte organisatie van de verdeling en verspreiding en de dreiging van het fatale proces (Weiss) verklaren de moeilijkheden en de slechte situatie van de Spaanse dagbladpers. Er moet een betere beroepsopleiding komen ; het tijdperk van amateurisme is voorbij en het uitgeven van kranten is niet langer een romantische verstandelijke aangelegenheid. Het werk is wel een van de eerste studies die internationale belangstelling verdienen omdat het op een historisch moment duidelijk inzicht brengt in de concrete situatie, de problemen en de structuur van de periodieke pers in zijn land.

Noël Breuval.

OMROEP

H. ALGRA, C. RIJNSDORP en B. VAN KAAM :
VRIJ EN GEBONDEN : VIJFTIG JAAR NCRV.
Bosch en Keuning N.V., Baarn, 1974.

Op 15 november 1924 werd in Den Haag (Nederland) de NCRV (de Nederlandse Christelijke Radio Vereniging) opgericht en op 24 december ging haar eerste programma de lucht in via de zender van de Nederlandse Seintoestellen Fabriek in Hilversum. Het spreekt vanzelf dat dit gouden jubileum de afgelopen maanden in allerlei NCRV-programma's zowel voor de radio als voor de televisie alsmede in de activiteiten van de vereniging was terug te vinden. Ter gelegenheid van dat vijftigjarig jubileum verscheen bij de uitgeverij Bosch en Keuning NV te Baarn ook een fraai verzorgd gedenkboek : «*Vrij en Gebonden : Vijftig jaar NCRV*», waarin de auteurs H. Algra, dr. C. Rijnsdorp en Ben van Kaam de vaak bewogen geschiedenis van de «gouden» NCRV vanuit drie invalshoeken hebben beschreven. De historicus H. Algra vertelt in zijn bijdrage (blz. 7-56) op beeldende wijze over de levensloop van de vereniging als zodanig. In zijn boeiend relaas boordevol anecdoten, die als taaie klimop rondom alle Nederlandse omroeporganisaties van het eerste uur woekeren, worden vrijwel

alle facetten van de vereniging geboekstaafd. De NCRV - bestuur en directie - wordt er in getekend als een levend organisme dat in de achterliggende jaren ondanks tegen- en zijwinden uiteindelijk gemakkelijk meegroeide met de nieuwe geestelijke en technische ontwikkelingen.

Dr. C. Rijnsdorp besteedt in zijn rijk gedocumenteerde bijdrage (blz. 57-136) veel aandacht aan de programmatische arbeid van de jubilerende omroepvereniging gedurende de afgelopen vijftig jaar en geeft, soms chronologisch, soms per genre, dan weer per bepaalde voorman of -vrouw, boeiende informatie over wat er aan programma's geweest is en nog bestaat. Van stichtelijk didactische, vaak in dilettantische vorm gegoten, zijn zij in radio en televisie uitgegroeid tot zowel wetenschappelijk als vakmatig kwalitatief goede producten, die al die jaren het kenmerk zijn blijven dragen van wat de NCRV beoogt: «radio en televisie te doen strekken tot opbouw van het godsdienstige leven, geestelijke verrijking, culturele ontwikkeling, voorlichting, informatie en ontspanning van de luisteraars en kijkers», waarbij «het Evangelie der Genade in Jezus gekozen is als uitgangspunt bij het vervullen van die taak».

Ben van Kaam tenslotte wijdt een informatieve beschouwing (blz. 137-191) aan de plaats van de NCRV in het Nederlandse omroepbestel dat hij een unieke zaak in de wereld noemt. Bij alle drie hoofdstukken is veel zorg besteed aan de illustraties. Op liefdevolle wijze is alles gedaan om personen en programma's, die in het leven van de NCRV een rol hebben gespeeld, ten voeten uit te tonen. «Vrij en Gebonden: Vijftig jaar NCRV» is daardoor een kijk-, lees- en bladerboek in de beste zin van het woord. De blik in de keuken van een halve eeuw protestants-christelijk omroepwerk leert bovendien nogmaals dat Nederland al strijdend over de organisatie van de omroep een van de meest democratische stelsels heeft voort gebracht: het verschaft informatie vanuit verschillende visies en het is gemakkelijk toegankelijk voor iedereen. Zo een pluriform stelsel dat veelkeurigheid garandeert is — terecht — op dit ogenblik bij de (beste) omroepdeskundigen «in». Dat moet ook in ons land opnieuw hardop publiekelijk gezegd en beleefd worden.

H. Van Pelt.

BIBLIOTHEEKWEZEN

J.G.F. TERWINDT :

DE OPENBARE BIBLIOTHEEK IN DE NEDERLANDSE SAMENLEVING. EEN EXPLOREREND ONDERZOEK IN DE JAREN 1951-1968.

Doctorale Dissertatie aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Katholieke Hogeschool te Tilburg.
Promotor : Prof. dr. J.A. Stalpers.

Tilburg, pro manuscripto, 1974, 616 + 147 blz.

Hoewel onderzoek inzake bibliotheekwezen enigszins buiten het klassieke werkterrein van de hic et nunc beoefende communicatiewetenschap ligt en onderhavig werk duidelijk vanuit sociografisch-sociologisch standpunt is opgezet, verdient het volksbibliotheekwezen als massa-

communicatiekanaal naast de meer belangrijke als pers, omroep en film, meer communicatiewetenschappelijke aandacht dan tot nu toe het geval was.

Het werk is gegroeid uit een persoonlijke betrokkenheid bij de werking van openbare bibliotheken en behandelt in een inleidend hoofdstuk het onderzoek als zodanig qua motivering, object, opbouw en methode. Het tweede hoofdstuk handelt over de doelstelling en de functie van de openbare bibliotheken, waarin de verzuiling centraal staat. In de behandelde periode meent de schrijver een tendens tot ontzuiling te kunnen vaststellen, die echter slechts zeer geleidelijk en moeizaam langs de omweg van de federatieve tot gemeenschappelijke bibliotheekinstellingen kan leiden. Het overheidssubsidiesysteem heeft deze verzuiling niet alleen in de hand gewerkt, maar is zelfs als sociale pressie in die richting te kwalificeren.

In het derde hoofdstuk worden de beschikbare bibliotheekstatistieken verwerkt alsmede een aantal factoren die deze statistieken zou kunnen hebben beïnvloed: interne, zoals wijzigingen in de beheersvorm, aansluiting bij federatie en fusie e.d. en externe, zoals de opkomst van het pocketboek en de televisie en de bestedingsbeperking van 1957/58.

Inzake de invloed van de televisie besluit de schrijver zeer voorzichtig: «In deze wordt aangenomen dat het niet uitgesloten is dat de opkomst der televisie het lezen wel nadelig heeft beïnvloed, maar dat het effect hiervan door enige leesbevorderende ontwikkelingstendensen is geneutraliseerd» (p. 370).

Het vierde hoofdstuk behandelt «De bedrijfsresultaten der openbare bibliotheken». Daaruit blijkt o.m. dat de openbare bibliotheken $\pm 60\%$ van het totaal aantal uitleningen verzorgen tegenover de Rooms-Katholieke $\pm 30\%$ en de Protestants-Christelijke en de federatieve bibliotheken $\pm 4\%$.

Ongeveer 10% van de bevolking van de gezamenlijke werkgebieden is als lid van de openbare bibliotheken ingeschreven. In de onderzoeksperiode is de jaarlijkse boekencirculatie (het gemiddeld aantal malen dat een boek in een zekere periode in omloop is) gestegen, de leenintensiteit (het gemiddeld aantal boeken dat de ingeschreven lezer in een zekere periode leent) vrij stabiel gebleven en het lezersbestand (het gemiddelde aantal banden dat de ingeschreven lezer op een gegeven tijdstip ter beschikking staat) gedaald.

In een vijfde hoofdstuk wordt een algemeen besluit (retrospectie) gepresenteerd in het Nederlands, het Duits en het Engels.

In de Appendix van 147 blz. wordt een zeer nuttige «Gebruiksaanwijzing en inrichting van het geschrift» opgenomen en daarna de gebruikelijke lijsten van overzichten, staten, afbeeldingen, aantekeningen, tabellen, bijlagen, bronvermeldingen, annotaties en auteursregister. Het lijvig geheel kan beschouwd worden als een degelijke en zeer gedocumenteerde studie van het Openbare Bibliotheekwezen in Nederland, die gezien de bestudeerde literatuur en de verwerking der concrete resultaten een inspiratiebron kan zijn voor ieder die met de ontwikkeling van de volksbibliotheken begon is.

A. Hendriks.

BOEKAANKONDIGINGEN

NOS-FILOSOFENDEBATTEN IN ENGELAND UITGEGEVEN

De Angelsaksische pers heeft bijzonder positief gereageerd op de verschijning van het boek «**Reflexive Water. The Basic Concerns of Mankind**». Het betreft hier de integrale teksten van de zgn. filosofendebatten, die in 1971 door de NOS-televisie werden uitgezonden. De programma's werden georganiseerd in samenwerking met het Bureau Vormingswerk van de Rijksuniversiteit Utrecht en de Internationale School voor Wijsbegeerte.

In «The Sunday Times» schrijft Maurice Cranston, dat het boek onder zijn afstotend uiterlijk «klompen puur goud» herbergt en dat met name de filosofen Popper en Ayer nooit eerder hun denkbeelden zo goed hebben uiteengezet als in deze debatten. Hij besluit zijn uitgebreide bespreking met de verzuchting, dat de Nederlandse televisiekijkers met dit programma bevoorrecht zijn geweest.

Een soortgelijke opmerking besluit een artikel van Alasdair Clayre in de «Observer». Onder de kop «Feest der rede» merkt hij op, dat de Nederlandse televisie een bewonderenswaardige moed en «internationalisme» heeft getoond door deze debatten op het scherm te brengen. De discussies oordeelt hij wisselend van kwaliteit, maar altijd interessant, waarbij volgens hem de bijdragen van Chomsky en Popper de waarde van het boek bepalen.

«**Reflexive Water**» werd geredigeerd door Fons Elders en is geheel in de Engelse taal verschenen in de Condor Serie van Souvenir Press Ltd., London. Het boek werd in Nederland uitgebracht door Meulenhoff en Co.

J.M. PETERS :
PRINCIPES VAN DE BEELDCOMMUNICATIE.
Tjeenk Willink, Groningen, 1974, 125 blz.

Dit werk werd uitgegeven in de serie «Communicatie», een aantal monografieën over communicatieproblemen. In deze met vele foto's geïllustreerde studie worden de communicatieve mogelijkheden van de fotografie, de film en de televisie onderzocht en wordt een model ontwikkeld voor de analyse van boodschappen die grotendeels in beelden geformuleerd zijn (o.a. geïllustreerde advertenties, onderwijsfilms en TV-amusementsprogramma's).

In het hoofdstuk 'Semiologie van de beeldcommunicatie' wordt het talig karakter van het medium beeld (en met name van het medium film) geanalyseerd. Een laatste hoofdstuk, «Psychologie van de beeldcommunicatie», behandelt het standpunt van de ontvanger van beeldboodschappen, onderzoekt wat het zien en verstaan (de «lectuur») van beeldboodschappen eigenlijk inhoudt en gaat na welke emotionele effecten beelden bij de kijkers kunnen teweegbrengen.

KABELTELEVISIE

Brochure van het congres kabeltelevisie (Hasselt, 1-5 oktober 1974).

Deel 1 : Voorbereidende stukken

1. Technologisch-economische werkgroep (o.l.v. ir. A. Henskens)
2. Socio-culturele werkgroep (o.l.v. prof. dr. F. Van Mechelen)
3. Politiek-juridische aspecten (o.l.v. prof. dr. L. Boone)

Deel 2 : Kabeltelevisie in ...

1. België (E. Vermeulen)
2. Europa (Drs. H.G. Davids)
3. Verenigde Staten (Dean Burch)

Deel 3 : Literatuurlijst (Marjan van Beek)

Te bestellen bij het Ce.Co.We.,
E. Van Evenstraat 2A, 3000 - Leuven
tegen de prijs van 100,- fr.

(ADVERTENTIE)

**HET
NIEUWSBLAD**

N.V. DE STANDAARD

EM. JACQMAINLAAN 127

1000 BRUSSEL